

A2.3

Bune practici privind dezvoltarea competențelor profesionale în corelație cu progresul tehnologiilor avansate cu accent pe domeniile programelor de studii vizate de proiect în cariera de magistrat.

Inteligența artificială va influența aproape toate profesiile, dar va juca un rol diferit în fiecare sector de activitate. În unele cazuri, inteligența artificială nu va înlocui complet oamenii, doar va sprijini activitatea acestora, îmbunătățind eficiența și crescând productivitatea muncii.

Profesiile care implică creativitate, judecată umană complexă, empatie sau interacțiuni între oameni nu vor putea fi înlocuite, în timp ce profesiile care implică activități standardizate și repetitive, bazate pe reguli clare, au fost sau vor fi înlocuite de inteligența artificială și de automatizare. În unele cazuri, inteligența artificială poate înlocui eficient forța de muncă umană, din cauza capacității sale de a procesa date la o viteză mult mai mare și cu o precizie mai mare decât oameni. Automatizarea și inteligența artificială ar putea rezolva, în anumite sectoare de activitate și problemele legate de deficitul de personal.

Inteligența artificială poate fi folosită pentru a sprijini activitatea magistraților, dar nu îi poate înlocui în totalitate. Profesia de judecător implică nu doar aplicarea legii, ci și interpretarea acesteia în contextul concret al cazurilor, ținând cont de circumstanțele specifice. Judecătorii trebuie să interpreteze mărturiile și argumentele prezentate de părți și să aprecieze credibilitatea martorilor. Această evaluare presupune o înțelegere profundă a comportamentului uman, a motivațiilor și a contextului social, care nu poate fi redusă la algoritmi.

Aceste sarcini sunt extrem de complexe și necesită gândire critică, judecată morală și înțelegere profundă a contextului social și uman. Inteligența artificială poate reduce timpul de cercetare pentru un magistrat, oferindu-i informații din doctrină și jurisprudență, poate ajuta judecătorul la redactarea hotărârilor, dar nu îl poate înlocui complet. Deși inteligența artificială poate ajuta la procesarea informațiilor, nu poate înlocui interacțiunea umană necesară pentru a înțelege în profunzime fiecare caz.

În viitor, nu este exclus, ca în cazul unui deficit de personal și al unui volum mare de activitate, inteligența artificială să soluționeze cauze care nu necesită prezența părților și administrarea unui probatoriu aprofundat, să soluționeze cauze simple doar pe baza informațiilor furnizate de părți, a înscrisurilor și prin aplicarea riguroasă a dispozițiilor legale.

Inteligența artificială reprezintă capacitatea sistemelor computerizate de a efectua sarcini care în mod tradițional necesitau inteligență umană. Aceasta include procesarea limbajului natural, recunoașterea de imagini și voce, luarea deciziilor și învățarea automată. Sistemele AI moderne se bazează pe algoritmi de machine learning care pot învăța din date și își pot îmbunătăți performanța în timp. Există mai multe tipuri de AI, de la sisteme simple bazate pe reguli până la rețele neurale complexe și sisteme de deep learning. Un aspect important al AI moderne este capacitatea sa de a procesa și analiza volume mari de date pentru a identifica tipare și a face predicții. Cu toate acestea, sistemele AI au și limitări importante, precum dependența de calitatea datelor de antrenare și potențialul de a reproduce prejudecăți existente în aceste date. Este crucial să înțelegem că AI nu este o soluție universală și că utilizarea sa trebuie să fie ghidată de principii etice și să respecte drepturile fundamentale ale omului.

Evoluția tehnologiei inteligenței artificiale oferă oportunități semnificative pentru modernizarea și eficientizarea sistemului judiciar. În contextul României, unde volumul de cazuri și complexitatea jurisprudenței sunt în continuă creștere, implementarea unui sistem AI specializat poate reprezenta o soluție inovatoare pentru îmbunătățirea calității actului de justiție.

Pentru magistrați: Necesitatea unui training specializat pentru magistrați în domeniul inteligenței artificiale devine tot mai pregnantă în contextul actual.

Judecătorii și procurorii se confruntă din ce în ce mai des cu cazuri care implică sisteme AI, de la algoritmi de recunoaștere facială folosiți ca probe în dosare penale, până la dispute privind drepturi de autor pentru conținut generat de AI. O înțelegere aprofundată a principiilor de bază ale inteligenței artificiale le permite magistraților să evalueze mai bine probele prezentate în instanță și să ia decizii informate în cazuri care implică tehnologii AI.

Este esențial ca aceștia să înțeleagă atât potențialul cât și limitările sistemelor AI, precum și implicațiile etice și juridice ale utilizării acestora. De asemenea, magistrații trebuie să fie familiarizați cu cadrul legislativ actual și emergent privind reglementarea AI, pentru a putea interpreta și aplica corect legea în cazurile care implică această tehnologie.

Beneficii potențiale pentru magistrați

Eficientizarea procesului de documentare

- Acces rapid la jurisprudență relevantă;
- Identificarea automată a precedentelor judiciare similare;
- Sintetizarea doctrinei juridice aplicabile.

Îmbunătățirea calității deciziilor

- Analiza comprehensivă a jurisprudenței naționale și europene;
- Identificarea tendințelor în decizii similare;
- Reducerea riscului de inconsistențe în practica judiciară.

În Statele Unite, există deja tehnică, chiar în dreptul penal, există o aplicație care face o analiză statistică și, în final, îi stabilește o concluzie, face un raport care vine la judecător, raportul se referă la riscul de recidivă. Așadar, tu stabilești niște inputuri în legătură cu o anumită persoană, inculpatul. În funcție de criteriile selectate, îți stabilește dacă persoana respectivă are un risc mai mare sau mai mic de recidivă. Soluția, la fel, definitivă, nu este a calculatorului, ci a judecătorului, care are și posibilitatea să invalideze tipul acesta de analiză. Dacă din alte date el își formează

o concluzie, raportul nu e obligatoriu. În același timp, din statisticile care au fost făcute, în 80% dintre cazuri, raportul era corect. Și atunci, dacă ai acest instrument, care în 80% din cazuri îți spune o informație de încredere, îl poți folosi ca instrument în adoptarea deciziei tale, dar, cu aceeași precizare, că decizia rămâne la judecător. Probabil că aceasta rămâne soluția de preferat, ca decizia finală să rămână la judecător.

Managementul profesiilor juridice implica materiale analogice, inclusiv manuale, caiete, rapoarte de caz, dosare, serviciile, reviste de specialitate și legislația, toate făcând parte din biblioteca fiecărui jurist. Managementul acestor documentele a fost o sarcină obositoare, deoarece totul era în exemplare scripturale, greu de depozitat, găsit și utilizat la nevoie. Doar din această perspectivă, inteligența artificială poate fi folosită în activitatea magistratului.

Rațiunile pentru care s-ar implementa IA în domeniul justiției sunt legate de accesibilitatea justiției, celeritate și scăderea costurilor.

Pe de altă parte, magistraților li s-ar permite să facă judecăți mai coerente, previzibile și uniforme, scăzând riscul ca aceeași instanță sesizată cu aceeași speță să pronunțe două soluții diametral opuse.

Acest scop a fost adus în discuție inclusiv de către Parlamentul European prin rezoluția din 12 februarie 2019.⁹ Utilizarea IA prezintă avantaje în domeniul justiției motiv pentru care identificăm neexhaustiv următoarele situații: gestionarea numărului extrem de mare de dosare prin facilitarea dosarului electronic și accesul la baze de date cu legislația actuală, jurisprudență și doctrină, facilitarea demarării procesului de audiere în faza judecății, instrumente și algoritmi de evaluare a posibilității de recidivă a inculpatului.

În aceeași ordine de idei, un subiect mai sensibil pentru judecători ar fi utilizarea IA pentru evaluarea activității instanțelor și a judecătorilor. Prin utilizarea algoritmilor se poate permite monitorizarea foarte detaliată și sofisticată a activității judiciare. Acești algoritmi ar putea identifica cu ușurință comportamentul magistratului și eventualele prejudecăți, stereotipuri sau ale acestuia, astfel încât pe viitor să fie remediată problema.

Tribunalul Districtual Rotterdam a derulat un proces penal folosind inteligența artificială (IA) pentru a ajuta la elaborarea motivării hotărârii penale. AI a fost folosită doar ca instrument pentru redactarea secțiunii care explică raționamentul din spatele deciziei de condamnare. AI nu a participat la procesul decizional în sine.

În acest experiment, judecătorii și grefierii au folosit inteligența artificială pentru a genera o versiune inițială a motivării. După verdict, toate părțile implicate au fost notificate cu promptitudine despre utilizarea IA în procesul de redactare. Instanța a emis apoi o declarație publică privitoare la experiment.

Sugestiile generate de AI pentru motivarea condamnării s-au bazat pe detalii generale ale cazului și au fost analizate cu atenție de judecători și de grefier. Judecătorii au urmat proceduri-standard, grefierul pregătind un proiect care a fost apoi ajustat de judecători pentru a finaliza motivarea condamnării. Este important de reținut că AI nu a avut niciun rol în procesul de deliberare în acest caz.

Judecătorii și grefierul au raportat rezultate pozitive din colaborarea lor cu AI. Instrumentul a ajutat la accelerarea procesului de redactare și a oferit o abordare mai structurată și organizată a motivării sentinței.

În ciuda rezultatelor pozitive, judecătorii și grefierul și-au exprimat îngrijorarea cu privire la utilizarea viitoare a instrumentelor publice de inteligență artificială în sistemul judiciar. Ei au remarcat că introducerea limitată de informații în sistemele publice de inteligență artificială le limitează eficacitatea. Există, de asemenea, riscul de a dezvălui prea devreme prea multe informații despre caz unei rețele publice de inteligență artificială, ceea ce ar putea duce la potențiale complicații etice și legale.

Pentru a aborda aceste provocări, judecătorii și grefierul au sugerat ca un sistem AI intern, sigur, conceput special pentru uz judiciar, ar fi mult mai eficient. Un astfel de sistem ar folosi numai date confidențiale, asigurându-se că ar putea fi introduse informații mai relevante și mai specifice despre caz.

O idee propusă de instanța este de a colecta toate verdictele penale disponibile public de pe site-ul sistemului judiciar, Rechtspraak.nl, și de a le integra într-o bază de date AI securizată. Acest lucru ar permite judecătorilor să introducă

informații mai detaliate despre caz, permitând AI să genereze proiecte de motivări mai precise și mai utile”.

Înlocuirea judecătorilor cu inteligența artificială

Dreptul la un proces echitabil conform exigențelor Convenției Europene a Drepturilor Omului

Conform Art. 6 alin. (1) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului „Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.” În ce măsură sunt compatibile aceste cerințe cu o instanță formată din IA?

Accesul la o instanță

Trebuie să avem în vedere existența unui echilibru între dreptul fundamental de acces la o instanță și cerințele formale procedurale. În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit că „instanțele trebuie, în aplicarea normelor de procedură, să evite un formalism excesiv care ar aduce atingere caracterului echitabil al procedurilor”, o interpretare prea restrictivă a normelor de procedură putând afecta însăși dreptul de acces la o instanță.

Așadar, simpla aplicare mecanică a unor norme procedurale nu satisface condițiile impuse de juris-prudența CEDO, ci este necesară o apreciere de la caz la caz a incidenței acestor norme. Pentru realizarea unei astfel de aprecieri factorul decizional uman este indispensabil. IA nu poate ține cont de multitudinea diferențelor aparent minore dintre cauze. Există astfel riscul de a aplica normele de procedură fără luarea în considerare a situației concrete a părților sau într-o manieră prea formalistă.

Prin urmare, implementarea IA ca instanță ar crea dificultăți cu privire la respectarea dreptului de acces la o instanță.

Echitatea

Art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului face referire și la judecarea cauzei într-un mod echitabil, lucru greu de realizat în ipoteza unui judecător cu IA. Se ridică în primul rând întrebarea dacă este echitabil ca o mașină să decidă soarta unui om. Cu toate că IA ar fi mai obiectivă decât o persoană, fiind lipsită de preconcepții, înclinații religioase, politice sau alte trăsături subiective ce caracterizează omul, IA este de asemenea lipsită de empatie și de etică.

În al doilea rând, judecățile IA în aparență obiective, bazate doar pe situația de fapt și actele normative incidente, ar putea fi totuși lipsite de echitate. Aceasta se datorează faptului că echitatea este un concept nu poate fi cuprins doar în norme de drept și raționamente juridice, ci variază de la speță la speță. Echitatea este lăsată la aprecierea judecătorului care se bazează în luarea deciziei sale și pe anumite însușiri inerente omului – compasiune, empatie, integritate.

Astfel, chiar dacă IA este un judecător imparțial, aceasta nu înseamnă că poate judeca o cauză în mod echitabil.

Termenul rezonabil

Respectarea unui termen rezonabil este esențială pentru desfășurarea procesului în conformitate cu exigențele impuse de Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Întrucât oamenii sunt limitați din punct de vedere al capacității de muncă, timpul lor este de asemenea limitat. Aceasta este principala cauză a supra-aglomerării instanțelor și implicit a duratelor lungi ale proceselor. În schimb, IA nu este limitată din punct de vedere al timpului de lucru, putând să funcționeze aproape neîntrerupt. Am putea avea în acest fel un judecător care nu obosește, care are ședințe în fiecare zi și redactează hotărâri fără pauze. O astfel de instanță ar reduce în mod semnificativ durata procesului, respectând cu siguranță standardul termenului rezonabil.

Independența instanței

Independența este una dintre cele mai importante atribute ale unei instanțe. Acest aspect are în vedere independența individuală a oricărui judecător față de orice factor exterior. În aparență, IA este independentă față de oameni, aceasta fiind chiar una dintre caracteristicile de bază pentru ca o mașină să fie considerată IA. Cu toate acestea, trebuie să ținem cont de faptul că IA este creată de oameni, evoluând

ulterior în mod independent printr-un proces de învățare continuă. Programatorul IA, poate, teoretic, să intervină asupra modului în care acționează/gândește IA oricând.

Din moment ce unul sau mai mulți oameni au posibilitatea de a accesa și modifica codul ce stă la baza funcționării mașinii care este chiar judecătorul, în ce măsură mai există garanția independenței? Dacă pentru judecători independența este asigurată printr-un cadru legal și prin valorile morale și etice, aceasta nu se poate aplica și în cazul roboților. În timp ce un judecător poate rezista influențelor externe, un calculator/robot nu poate să acționeze altfel decât a fost programat.

Prin urmare, standardul independenței IA este diferit de cel al unui judecător. Pe când „judecătorii sunt independenți și se supun numai legii”, am putea spune că IA este independentă și se supune numai legii și programatorului.